

Gefinancierd door
de Europese Unie

POLÆRISATIE LEERDAGBOEK

FROM POLARIZATION TO CONNECTION

SPRIING

INITIËREN
INNOVEREN
INSPIREREN

INHOUDS TAFEL

02

Wat is polarisatie?

03

Hoe ontstaat polarisatie?

05

Is polarisatie altijd slecht?

08

Opdrachten

12

Wil je meer weten?

14

Interview Shalan Alhamwy

18

Interview Joseph El Bacha

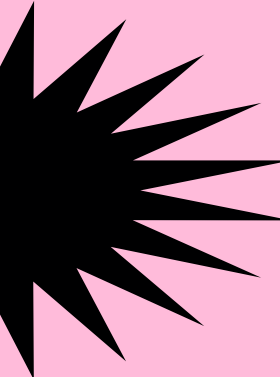
22

Interview Bleri Lleshi

27

Interview Naima Charkaoui

WAT IS POLARISATIE?

Polarisatie is een sociaal fenomeen waarbij de meningen, houdingen, en gedragingen binnen een samenleving steeds meer uiteendrijven naar extremen, wat leidt tot een scherpe scheiding tussen verschillende groepen. Dit proces kan plaatsvinden op diverse niveaus en in verschillende contexten, zoals politiek, religie, etniciteit, en sociaal-economische kwesties. Het begrip polarisatie wordt vaak gebruikt om aan te geven hoe spanningen en tegenstellingen tussen groepen toenemen, wat kan resulteren in een vermindering van sociale cohesie en een toename van conflicten.

"People fail to get along because they fear each other; they fear each other because they don't know each other; they don't know each other because they have not communicated with each other."

"No one is born hating another person because of the color of his skin, or his background, or his religion. People must learn to hate, and if they can learn to hate, they can be taught to love, for love comes more naturally to the human heart than its opposite."

Hoe ontstaat polarisatie?

Polarisatie ontstaat wanneer twee bevolkingsgroepen zich afzetten tegen elkaars identiteit. Er is een wij-groep en een zij-groep, met daartussen het 'stille midden'. Het stille midden bestaat uit mensen die ofwel een heel genuanceerde mening hebben ofwel helemaal geen mening hebben over het debat. De twee uiterste polen proberen de middengroep mee te krijgen in hun ideeën. Als dat lukt, is er steeds minder ruimte voor nuance en nemen de tegenstellingen toe.

Polarisatie kan overal ontstaan: in de media, in de regering of gewoon in je eigen woonwijk. Vooral plaatsen waar er veel diversiteit is en waar verschillende groepen mensen het moeilijk vinden om elkaar aan te spreken, zijn kwetsbaar voor polarisatie.

I N C L U S I O N

Polarisatie begint vaak subtiel, met kleine verschillen in opvattingen en overtuigingen die in de loop van de tijd steeds groter worden. Dit proces kan worden versneld door diverse factoren:

- **Media en Informatie:** De rol van de media, zowel traditioneel als digitaal, is cruciaal in het polarisatieproces. In de hedendaagse informatiesamenleving worden mensen voortdurend blootgesteld aan nieuws en meningen die hun bestaande overtuigingen versterken. Algoritmes van sociale media zorgen ervoor dat gebruikers vooral informatie zien die aansluit bij hun eigen standpunten, wat leidt tot zogenaamde "filterbubbels". Hierdoor krijgen mensen weinig tot geen tegengeluiden te horen, wat hun wereldbeeld eenzijdig en vertekend maakt.

Tip

Kom je via sociale media een polariserend bericht tegen? Deel het bericht dan niet en ga ook niet in discussie met degene die de boodschap verspreidt. Door het bericht te liken, te delen of erop te reageren vergroot je de kans dat het bericht in de tijdlijn van anderen verschijnt. Zo kan polarisatie exponentieel toenemen.

- **Politieke Retoriek:** Politici kunnen polarisatie aanwakkeren door extreme standpunten in te nemen en hun tegenstanders te demoniseren. Dit gebeurt vaak met de bedoeling om hun eigen achterban te mobiliseren en te versterken. Dergelijke retoriek verdeelt de samenleving in "wij tegen zij" en zorgt ervoor dat compromissen moeilijker te bereiken zijn.
- **Economische Ongelijkheid:** Grote verschillen in inkomen en welvaart kunnen leiden tot gevoelens van onrechtvaardigheid en uitsluiting. Mensen die zich economisch achtergesteld voelen, kunnen radicalere opvattingen ontwikkelen en zich afzetten tegen de gevestigde orde. Dit versterkt de tegenstellingen tussen verschillende sociale groepen.
- **Culturele en Etnische Diversiteit:** Terwijl culturele en etnische diversiteit een verrijking voor de samenleving kan zijn, kan het ook leiden tot misverstanden en spanningen. Wanneer groepen zich niet begrepen of erkend voelen, kan dit resulteren in een versterking van groepsidentiteiten en een afname van de bereidheid om samen te werken met anderen.

Is polarisatie altijd slecht?

Nee, polarisering is niet altijd slecht. Er zijn bijvoorbeeld organisaties die strijden tegen racisme of opkomen voor dierenrechten. Ze zorgen voor spanning, maar willen een positieve vooruitgang. Soms is het zelfs noodzakelijk om bepaalde thema's op de politieke agenda te zetten, zoals bijvoorbeeld het vrouwenstemrecht in de 20ste eeuw. Wel kan polarisatie problematisch worden wanneer mensen zich gedwongen voelen om het veilige midden te verlaten en wanneer de zij-groep als de vijand beschouwd wordt. In dat geval kan polarisatie leiden tot ernstige conflicten, extremistisch gedachtegoed en segregatie.

Check zeker eens:

<https://jeugdwerktegenracisme.be/toolbox/>

Wanneer is polarisatie gevaarlijk?

Polarisatie wordt gevaarlijk als de 'wij'-groep en de 'zij'-groep niet meer over het onderwerp praten, maar alleen nog over hoe vreselijk 'zij' zijn.

Dan worden 'zij' vijanden met wie we niets meer te maken willen hebben. We beginnen te schelden, beledigen en gebruiken soms zelfs geweld.

Zie je dat gebeuren? Dan heb je te maken met haatspraak.

Wat kan je doen tegen polarisatie?

Willen we polarisatie voorkomen, dan is het belangrijk dat we naar elkaar luisteren en aanvaarden dat er meningsverschillen zijn. Dat laatste is namelijk niet erg: het is niet de bedoeling dat we het allemaal eens worden met elkaar, maar wel dat we elkaars standpunt proberen te begrijpen. Zo kunnen we met respect voor elkaars overtuigingen een compromis vinden.

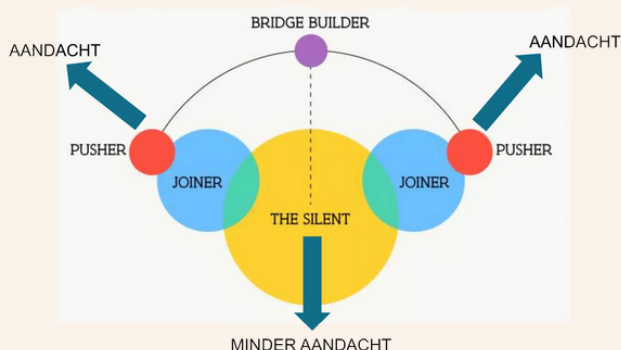
Denkkader polarisatie

Polarisatie is niet goed of fout – it's natural. Het is mensen eigen. We leven met tegenstellingen; man versus vrouw, gelovig tegen ongelovig, vreemd tegenover eigen, 010 botst met 020, elite versus volk, de lijst is eindeloos... Maar of het nu gaat om burgeroorlog in Oost-Congo (macro-schaal) of om strijd tussen familie van de koude en de warme kant (micro-schaal); de dynamiek is universeel. Het gaat om

- _ drie basiswetten
- _ vijf rollen
- _ vier 'game changers'

3 BASISWETTEN

1. Polarisatie is een gedachtenconstructie. We creëren tegenstellingen in groepen mensen op basis van identiteitskenmerken
2. Polarisatie heeft brandstof nodig: uitspraken over de identiteit van de tegenpolen.
3. Polarisatie is een gevoelsdynamiek. Feiten, argumenten of een betoog zijn maar beperkt werkzaam om mensen te kunnen bereiken.

5 HOOFDROLSPELERS

1. Pushers: de mensen die tegenstellingen op scherp stellen, door brandstof te leveren. Soms ook met 'eigen feiten' of een complot.
2. Joiners: de mensen die één van de twee kampen kiezen. Ze liken, retweeten en steunen de pushers, maar laten ook weten dat ze wat gematigder zijn dan de pushers.
3. Het stille midden. Deze mensen voelen polarisatiedruk van de pushers om een kant te kiezen, maar blijven om uiteenlopende redenen weerstand bieden.
4. De bruggenbouwer. Deze stelt zich op boven de polen en wil begrip kweken om de polarisatie op te heffen. Soms levert dat meer brandstof en voedt de bruggenbouwer polarisatie.
5. De zondebok. Als de polarisatie maximaal is, wordt er een zondebok gezocht. Dat kan de bruggenbouwer zijn of het stille midden.

4 GAMECHANGERS

Depolariseren vanuit het midden

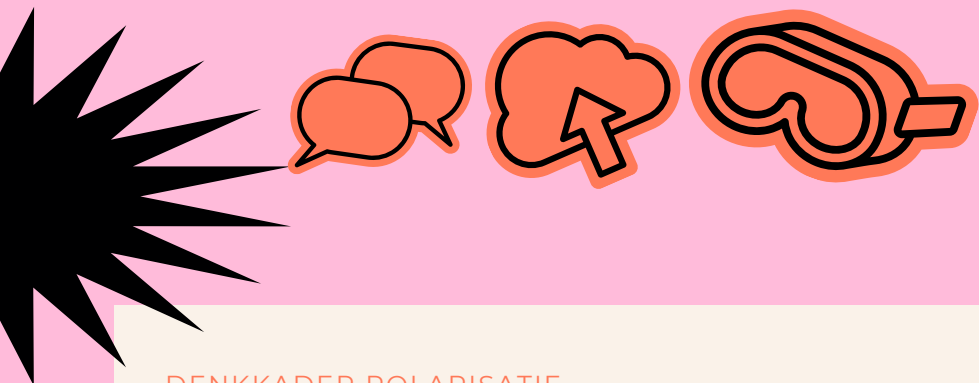
1. Versterk het midden in plaats van de polen te bestrijden of tevreden te stellen.
2. Formuleer het juiste vraagstuk voor het midden en volg niet de retoriek van de pushers.
3. Ga niet boven de partijen staan, maar zorg voor een bindende positie, leiderschap op het midden.
4. Vind daarbij de toon die bindt. Niet oordelend, maar luisterend en empathisch.

**Scan de QR code
om je verder te
verdiepen in dit
denkkader!**

OPDRACHTEN

Neem eerst de vorige pagina's door alvorens aan dit deel te beginnen, die zijn onmisbaar. Neem die dus eerst door. In dit deel gaan we een aantal individuele opdrachten uitvoeren om ons verder te verdiepen in wij-zij denken.

DENKKADER POLARISATIE

In de vorige hoofdstukken hadden we het denkkader polarisatie van filosoof Bart Brandsma al geïntroduceerd. We gaan een kort filmpje bekijken en nadenken over waar polarisatie vandaan komt en hoe dat concreet in zijn werk gaat.

Bekijk de film met het denkkader in je achterhoofd en denk na over wat er anders aangepakt had kunnen worden.

Neem de 3 stappen
door alvorens de
uitwisseling. Scan
de QR codes!

ALL THAT WE SHARE 01.

Bekijk eerst dit reclamefilmpje van de Deense omroep die begin 2017 viraal ging op het internet.

Soms hoor je mensen wel eens zeggen dat sommige mensen te verschillend zijn en dat daardoor het samenleven heel moeilijk, zonet onmogelijk is. Maar je hoort ook mensen zeggen dat iedereen eigenlijk uiteindelijk hetzelfde is en dat we voornamelijk de gelijkenissen moeten zoeken en benadrukken veeleer dan de verschillen. Geen van beide biedt echt een antwoord. Mensen zijn én totaal anders van elkaar, én hebben gelijkenissen. Het is onmogelijk een “ander” echt te kennen, maar er zijn raakvlakken, kleine bijzondere of net eenvoudige zaken die we delen.

VERLIES ELKAAR NIET 02. WIJ-ZIJ DENKEN 03.

Polarisatie kan mensen lijnrecht tegenover elkaar zetten, vooral bij gevoelige onderwerpen zoals vaccinatie of klimaat. Dit kan relaties onder druk zetten, zelfs met dierbaren. Hoe voorkom je dat? Ontdek hier wat je kunt doen om te voorkomen dat polarisatie je relaties schaadt.

Over sommige onderwerpen lopen de spanningen hoog op. Het lijkt dan alsof je alleen een kamp ‘voor’ en een kamp ‘tegen’ hebt. En toch zou elk thema bespreekbaar moeten kunnen zijn, ook de gevoelige. Met de EDUbox Wij-zij-denken kunnen we oefenen in het omgaan met meningsverschillen.

<https://polarisatieverlieselkaar.niet.sire.nl/>

<https://www.vrt.be/nl/edubox/catalogus/#wij-zij-denken>

Vijf types socialemediagebruikers en de bijhorende depolariseringsstrategie

Debat-entrepreneur

Kenmerken

- Speelt strategisch in op gepolariseerde debatten
- Streeft een hoger doel na
- Handelt uiterst beredeneerd

Depolariseringsstrategie

- Schat in wat de bedoeling of het 'hogere doel' is
- Expliciteer het vermeende doel, zodat ook andere gebruikers weet hebben van het strategisch gemanooeuvreer
- Start een inhoudelijke dialoog op en evalueer wat er gebeurt
- Blokkeer indien nodig

Hartluchter

Kenmerken

- Gebruikt sociale media om stoom af te blazen
- Frustraties van zich afschrijven zorgt voor opluchting
- Acties zijn spontaan en emotioneel
- Interpreteert vrijheid van meningsuiting ruim

Depolariseringsstrategie

- Geef blijk van empathie en begrip
- Stel verduidelijkende vragen
- Reageer niet op eventuele taalfouten
- Start een inhoudelijke dialoog op
- Vermijd om te blokkeren

Meelezer

Kenmerken

- Gebruikt sociale media als graadmeter van wat er leeft
- Gebruikt sociale media als informatiebron
- Is erg terughoudend bij het zelf plaatsen van berichten, want is beducht voor reacties

Depolariseringsstrategie

- Creëer een veilige omgeving met duidelijke gedragsregels
- Besef dat velen van hen meelezen wanneer je een inhoudelijke dialoog met polariserende gebruikers opstart

Disputant

Kenmerken

- Wil een inhoudelijk en constructief debat
- Voorstander van expliciete online gedragsregels
- Socialemediagebruik kan leiden tot frustraties
- Kan pedalen verliezen en keert sociale media soms de rug toe

Depolariseringsstrategie

- Zorg voor strikte online gedragsregels en duidelijke afspraken voor iedereen
- Start een inhoudelijke dialoog op
- Onderbouw standpunten met argumenten

Trol

Kenmerken

- Verkiest online volledig anonimiteit te blijven
- De vrijheid van meningsuiting is absoluut
- Het choqueren van anderen is een doel op zich
- Machtshebbers en prominente figuren zijn vaak het geliefkoosde doelwit

Depolariseringsstrategie

- Wijs de gebruikers op de huisregels ("trollen zijn niet welkom")
- Negeer provocaties, start een inhoudelijk gesprek op en evalueer wat er gebeurt
- Indien er opnieuw een giftige reactie komt, spreek dan de gebruiker aan op de aangeslagen toon, en evalueer opnieuw wat er gebeurt
- Blokkeer indien er opnieuw een giftige reactie volgt

Afbeeldingen: prof. dr. Baldwin Van Corp

Uit: Online polarisering. Slim omgaan met trollen, hartluchters, meelezers en meer, Vlaams Vredesinstituut, Brussel, april 2022, pp. 84-85

WIL JE MEER WETEN?

Hieronder delen we aantal interessante werken rond wij-zij denken.

INTERESSANTE WEBSITES LUISTER- EN KIJKVOER

- <https://socius.be/inspiratie-over-het-thema-wij-zij-denken>
- <https://www.kis.nl/artikel/wat-polarisatie>
- [Getbadnews.com](https://www.getbadnews.com)
- <https://insidepolarisation.nl/wij-zij-denken/>
- <https://www.watwat.be/id-entiteit/wat-polarisatie>
- <https://www.mediawijs.be/nl/artikels/wat-polarisatie>
- <https://wij-zij.be/wat-is-polarisatie/>
- <https://www.vpro.nl/programmas/sociaaltribunaal.html>
- <https://www.2doc.nl/docu-mentaires/2019/04/exit.html>
- <https://www.imdb.com/title/tt0113247/>
- <https://www.2doc.nl/docu-mentaires/2019/05/the-juggler.html>
- <https://alleswordtbeter.be/>
- <https://www.kunsten.be/dossiers/interculturaliteit-en-diversiteit/podcasts-interculturaliseren/>

WIL JE MEER WETEN?

Bezoek onze website
polarisatie.eu voor extra
info, tools, video's en
verhalen over omgaan
met polarisatie.

WWW.POLARISATIE.EU

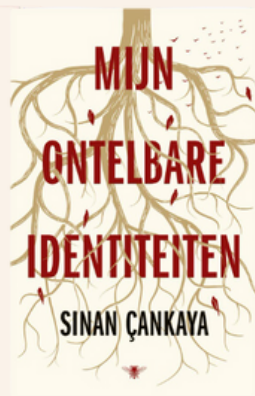
Surf naar polarisatie.eu of scan de QR-code voor extra video's, oefeningen en verhalen rond polarisatie.

Je vindt er extra video's, oefeningen, verhalen, en concrete tips om polarisatie te herkennen en er op een verbindende manier mee om te gaan.

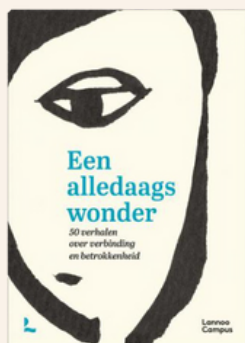
Scan me

INTERESSANTE LEESVOER

INTERESSANTE LEESVOER

INTERVIEW SHALAN ALHAMWY

14

Gent is al tien jaar de thuis van Shalan Alhamwy — violist, componist en kunstenaar met Syrische roots. Zijn muzikale pad begon op jonge leeftijd in Syrië, in een huis waar muziek dagelijks klonk. Vandaag speelt hij met internationale orkesten, doceert hij jonge muzikanten en creëert hij bruggen tussen culturen. In dit openhartige gesprek vertelt hij over zijn weg als artiest in ballingschap, over thuiskomen, twijfelen, en de zachte kracht van muziek.

Van kind met een oed

“Ik ben Shalan, geboren in 1982 in Syrië. Ik heb muziek gestudeerd, maar ook farmacie — al heb ik dat nooit uitgeoefend. Sinds tien jaar woon ik in Gent. Ik ben Syriër, Belg, migrant én kunstenaar. Dat alles tegelijk.”

Muziek was nooit ver weg in zijn kindertijd. “Mijn vader was amateurmuzikant en speelde op een oed, een Arabisch snaarinstrument. Als zevenjarige kreeg ik van hem een kinderversie van dat instrument. We gingen vaak samen naar concerten. Muziek was een vanzelfsprekend deel van mijn wereld.”

Toch koos hij uiteindelijk voor een ander instrument. “Ik hoorde ooit een violist spelen in mijn geboortestad Homs, en dat moment heeft me echt geraakt. We hadden toevallig een kleine viool thuis. Ik begon erop te experimenteren en kreeg tips van vrienden. Zo is mijn liefde voor de viool begonnen.”

Vandaag is de viool zijn hoofdinstrument, al blijft de oed in zijn muzikale geheugen sluimeren. “Ik ontdekte onlangs de mandoline — die stemt zoals een viool, maar je tokkelt zoals op een oed. Zo komen mijn roots toch een beetje samen.”

Muziek als culturele ontmoeting

In zijn werk mixt Shalan invloeden uit Arabische, Westerse en Turkse muziek. “Die ontmoeting van stijlen vind ik fascinerend. Muziek is een vloeibaar iets. Veel van mijn helden werkten net op het kruispunt van genres en culturen. Dat inspireert me. Ik experimenteer momenteel zelfs met Braziliaanse muziek.”

Op de vraag of die mengvorm ook een vorm van integratie is, antwoordt hij bedachtzaam: “Misschien wel. Maar bovenal is het voor mij een artistiek instinct — ik zoek altijd naar nieuwe klanken, naar dialoog tussen tradities. Muziek behoort tot iedereen.”

Van Damascus naar Gent

Wat doet het met een kunstenaar om zijn land te moeten verlaten? “Dat is ingrijpend. In Syrië is het artistiek landschap rijk, maar ook strak georganiseerd. Je leert klassieke Europese muziek in het conservatorium, terwijl Arabische muziek minder erkend wordt. Soms mocht ik die zelfs niet spelen van mijn leraar.”

“Hier in België is er meer vrijheid. Meer ruimte voor experiment. In Syrië moest je kiezen: óf klassieke muziek, óf Arabisch. Hier mag het samen bestaan. En dat past bij mij.”

Migratie heeft zijn muzikale blik verbreed. “In een stad als Gent of Brussel kom je muzikale niches tegen die ik in Syrië nooit zou hebben leren kennen. Dat heeft mijn denken verruimd. Mijn muziek is breder geworden. Mijn identiteit ook.”

**Muziek verbindt. Het is een ruimte
waarin mensen met andere
gewoontes, talen en achtergronden
om samen iets moois maken.**

Over vooroordelen, kansen en verschillen

Shalan benadrukt dat hij zich dankbaar voelt voor de kansen die hij in België kreeg. “Mijn klank is anders dan die van de meeste klassieke violisten. Misschien heeft dat net deuren geopend.” Toch sluit hij zijn ogen niet voor vooroordelen. “Die bestaan overal. Niet alleen tegenover migratie. Het is iets menselijks. Maar we moeten daar collectief aan blijven werken.”

Musiceren als dialoog

Shalan werkt in diverse groepen en ensembles, zoals Jiraan en het Damast Duo. “Wat mij boeit, is hoe mensen op verschillende manieren musiceren. De klassieke benadering — alles noteren en uitvoeren — is maar één vorm. Er is ook improvisatie, werken op gehoor... In een groep waar die verschillende stijlen samenkomen, ontstaat iets unieks. Het is telkens een oefening in dialoog.”

En die dialoog, zegt hij, is essentieel in een samenleving waar mensen steeds vaker tegenover elkaar lijken te staan. “Muziek verbindt. Het is een ruimte waarin mensen met andere gewoontes, talen en achtergronden toch samen iets moois maken.”

Thuiskomen is een gevoel

Wat betekent thuiskomen voor iemand die tussen landen leeft? “Voor mij is thuiskomen geen plaats, maar een gevoel. Het zijn de mensen rondom mij. Die verbondenheid. Ik voel me thuis in Gent, maar ja — Syrië blijft ook in mij leven. Ik heb daar 33 jaar gewoond. Natuurlijk is er heimwee. Maar het Syrië waar ik naar verlang, bestaat niet meer. Het leeft enkel voort in herinneringen.”

Kunst als antwoord op maatschappelijke vragen

Shalan is niet enkel uitvoerend muzikant. Hij werkt ook als programmator en educatief medewerker bij De Centrale, een Gents cultuurhuis. “Daar organiseren we het Kinder Wereldkoor, een project waarin kinderen liedjes leren in elkaars taal. Ze zingen samen, begeleiden elkaar, ontmoeten elkaar. Zelfs kinderen die moeilijk bereikbaar zijn, bloeien open. Dat is de kracht van kunst.”

Als hij één boodschap mocht meegeven aan beleidsmakers? “Ik zou hen niet toespreken, ik zou hen meenemen naar dat concert. Dat zegt alles.”

Over dromen, twijfel en jonge mensen

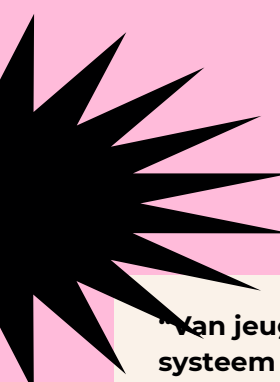
Shalan blijft dromen. “Ik wil ooit een project doen waarin mijn muziekpraktijk en beeldende kunst samenkomen. De ideeën borrelen al, maar het zal veel werk zijn.”

En aan jongeren die tussen culturen opgroeien? “Blijf zoeken. Kom niet te snel tot een conclusie. Twijfel is gezond. Als je leeft op het kruispunt van culturen, dan heb je veel werk te doen — maar net dat doet je groeien.”

INTERVIEW JOSEPH EL BACHA

18

Joseph El Bacha is criminoloog, voormalig politie-inspecteur, communicatie-expert én muzikant. Vanuit zijn roots, ervaringen op het terrein en scherpe maatschappelijke blik, bouwt hij bruggen tussen werelden die vaak lijnrecht tegenover elkaar staan. In dit intens maar hoopvol gesprek deelt hij zijn inzichten over jongeren, polarisatie, fake news, en de verbindende kracht van muziek.

“Van jeugdwerker tot politieagent — omdat ik het systeem van binnenuit wilde begrijpen”

“Ik ben opgegroeid in België met Libanese roots. Van jongs af aan voelde ik de nood om maatschappelijke systemen te begrijpen, zeker als ik zag hoe jongeren vaak botsen met politie en gezag. Ik ben criminoloog van opleiding, maar begon op straat als jeugdwerker, vooral rond radicalisering. Toen besloot ik: ik wil de andere kant van het systeem leren kennen. Zo ben ik bij de politie beland — niet gemakkelijk, maar wel noodzakelijk.”

Hij wilde geen pion, maar een brugfiguur zijn. “Een soort van superman, ja. Iemand die het systeem kent, maar tegelijk de leefwereld van jongeren begrijpt. Ik heb geprobeerd om mijn ervaring als jeugdwerker te integreren in de politiecontext. Dat was niet evident, maar het heeft me gevormd.”

Polarisatie als spiegel van een verdeelde samenleving

Als communicatie-expert bij het federaal parket komt Joseph dagelijks in aanraking met maatschappelijke spanningen. “We leven in een prachtige, diverse samenleving, zeker in steden als Antwerpen. Maar tegelijk zijn we ook nog nooit zo verdeeld geweest.”

Hij noemt sociale media een belangrijke factor. “Alles gaat sneller, wordt korter, scherper, emotioneler. Mensen worden beïnvloed door algoritmes, leven in bubbels, en zien alleen nog hun eigen gelijk. De nuance verdwijnt.”

Toch is polarisatie niet per definitie slecht, vindt hij. “Op korte termijn zorgt het voor conflict, maar op lange termijn dwingt het verandering af. Kijk naar George Floyd: jongeren kwamen op straat, eisten vernieuwing. Dat is nodig. Polarisatie is ongemakkelijk, maar het zet iets in beweging.”

Jongeren willen niet alleen gehoord worden — ze willen meepraten

Joseph ziet dagelijks hoe jongeren zich uitgesloten of onbegrepen voelen. “Zeker in grootstedelijke contexten kampen jongeren met frustraties. Er is weinig publieke ruimte. Jongeren groeperen zich, mensen bellen de politie, er ontstaat onveiligheidsgevoel. Dat leidt tot confrontaties.”

Maar jongeren zijn geen probleemgroep — ze zijn een spiegel. “We moeten stoppen met spreken over jongeren, en mét hen spreken. Geef hen een podium. Toon hen dat het oké is om te twijfelen, om nog geen mening te hebben. Polarisatie voedt extremen, maar in het midden zit de massa die we moeten versterken.”

Rolmodellen zijn daarbij cruciaal. “Jongeren hebben mensen nodig die op hen lijken, die tonen: het kán. Niet de snelle geldzoekers of TikTok-sterren, maar mensen die hard werken, waarden uitdragen, en bijdragen aan de samenleving. En ja, die rolmodellen zijn er nog veel te weinig — zeker in het onderwijs, de politiek of de politie.”

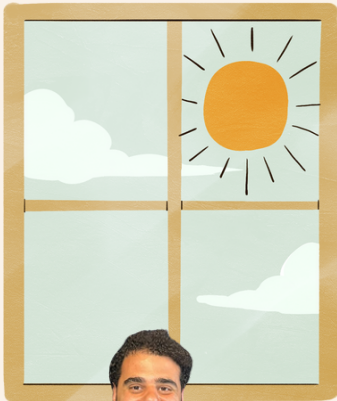
We moeten jongeren wapenen tegen oppervlakkigheid

Joseph is kritisch over de invloed van sociale media. “Jongeren worden overspoeld met prikkels. Hun aandachtsspanne is verkort, ze denken snel een waarheid te hebben gevonden. Fake news verspreidt zich razendsnel. De algoritmes duwen hen in echo-kamers.”

De psychologische gevolgen zijn ernstig. “We zien meer eenzaamheid, depressie, zelfs suïcidedgedachten bij jongeren. Ze scrollen acht uur per dag op hun telefoon, krijgen meldingen om de drie minuten. En ondertussen raken ze het vermogen kwijt om een boek te lezen, een diepgaand gesprek te voeren.” Zijn oproep is helder: “Onderwijs en jeugdwerk moeten jongeren leren hoe algoritmes werken, hoe ze bronnen checken, hoe ze kritisch leren denken. Niet vanuit belerend vingertje, maar door jongeren zelf te activeren.”

Chaos is een ladder. In conflict zit groeikans.

Als trainer in crisiscommunicatie gelooft Joseph dat conflicten ook kansen zijn. “Als mensen sterk gepolariseerd zijn, moet je net op dat moment proberen om een ander perspectief aan te reiken. Niet om hen meteen te overtuigen, maar om hun denkraimte te vergroten.” “Wij zitten allemaal in bubbels. Onze vrienden, ons mediagebruik, onze feed — alles bevestigt onze overtuiging. Daarom zeg ik: ga eens praten met iemand die je niet begrijpt. Luister langer dan tien seconden. Klik verder dan de titel. Zoek nuance.”

Muziek als brug naar het hart

Naast zijn maatschappelijke werk is Joseph ook muzikant en DJ. Met zijn band Bacha & the Band speelt hij op internationale events én trouwfeesten. “We mixen Arabische, Latijnse, Afrikaanse en westerse invloeden. Iedereen danst. Muziek maakt mensen gelukkig. En dat is vandaag zo belangrijk.”

Hij noemt het een vorm van activisme. “Wanneer wij als diverse band Arabische muziek spelen voor een wit publiek, ontstaan er nieuwe ontmoetingen. Mensen zien een ander beeld van migratie. En jongeren zien dat ook: dat het kán. Dat je mag bestaan, op je eigen manier.”

Via het project Marhaba investeert hij bovendien een deel van de opbrengsten in jongeren: van muziek- tot videolessen. “Het gaat niet enkel om optreden. Het gaat om impact.”

Wees trouw aan je waarden. En blijf kritisch!

Op het einde van het gesprek vragen we hem wat hij zou zeggen tegen jongeren die zoeken naar hun plek in deze complexe wereld.

“Het is moeilijk om jong te zijn vandaag. Dat mogen we erkennen. Maar er zijn rolmodellen. Zoek ze. Omring je met mensen die het goede met je voor hebben. Denk na. Hou vast aan je waarden. Het leven is meer dan snel succes. Kies voor diepgang, voor verbinding, voor zingeving.”

En tegen beleidsmakers? “Stop met polariseren. Ga voor verbinding. Dat is moeilijker, maar zoveel waardevoller. Er zijn meer bondgenoten dan je denkt.”

INTERVIEW ²² BLERI LLESHI

Bleri Lleshi is filosoof, docent, schrijver, voormalig jongerenwerker en gepassioneerd spreker. Hij groeide op in extreme armoede in Albanië en bouwde in België een pad uit dat even veelzijdig als geëngageerd is. In dit lange, gelaagde gesprek spreekt hij over zijn roeping, zijn kritiek op het beleid, zijn liefde voor jongeren en zijn diep geloof in hoop en verbondenheid als motor voor verandering.

Ik kon niet weggijken van onrecht!

Als kind groeide Bleri op in Albanië, in de nasleep van een communistisch regime. “Toen het systeem viel, waren we opgelucht. En tegelijk overdonderd: voor het eerst hadden we toegang tot televisie. We zagen beelden van het Westen — modern, welvarend. Het voelde als het beloofde land.”

Maar diezelfde televisie liet ook iets anders zien. “De Iran-Irakoorlog. De oorlog op de Balkan. Ik was nog maar tien, maar iets in mij begon te wringen: waarom doet niemand iets aan dit onrecht?”

Hij kwam naar België met het voornemen om internationale politiek te studeren. “Ik wilde naar de hoofdstad van Europa, ik wilde conflicten oplossen. En ik studeerde af met de hoogste onderscheiding. Maar toen ik het onrecht zag in Brussel — jongeren die worden uitgesloten, gemarginaliseerd, genegeerd — wist ik: ik moet hier iets doen. En dus werd ik sociaal werker. Niet de diplomaat die iedereen in mij zag, maar wel iemand die verschil wilde maken, op straat, in scholen, met jongeren.”

Ik kon niet onverschillig blijven

De naar sociaal werk was geen evidente keuze. “Iedereen in mijn omgeving dacht dat ik gek was. Maar ik voelde: als ik dit onrecht zie, dan kán ik niet gewoon toekijken. Dan moet ik iets doen. En dat gevoel, dat idealisme, heb ik nooit losgelaten. Ik pleit ervoor om dat idealisme te koesteren — zeker bij jongeren.”

Die keuze leidde hem uiteindelijk ook naar het schrijven. “Wat ik op straat zag, in scholen, in gezinnen, moest naar buiten. Ik wilde niet alleen met beleidsnota’s proberen wegen te vinden — ik wilde boeken schrijven, artikels publiceren, mensen raken. Vanuit de praktijk, maar altijd onderbouwd met academische inzichten. Want ik ben ook filosoof. Die combinatie van theorie en praktijk is mijn motor.”

Brussel is een laboratorium van de toekomst

Bleri woonde meer dan twintig jaar in Brussel. “Het is de meest diverse stad van Europa. Zeventig procent van de inwoners heeft een migratieachtergrond. Maar dat gaat gepaard met keiharde ongelijkheid.”

Hij ziet Brussel als een testzone. “Hoe gaan we om met superdiversiteit? Wat werkt, wat niet? En tegelijk zie je er processen als gentrificatie, waarbij volkswijken worden opgekocht, opgewaardeerd en vervolgens onbetaalbaar worden. Mensen worden letterlijk weggeduwd — uit hun buurt, uit hun stad.”

Het probleem, benadrukt hij, is niet diversiteit. Het is ongelijkheid. “Ongelijkheid zie je in het onderwijs, op de arbeidsmarkt, in politiecontroles, in woonbeleid. En het wordt vaak geracialiseerd. Maar het treft ook witte mensen in armoede. Het systeem duwt wie kwetsbaar is nog verder naar beneden.”

Hij spreekt over sociale uitsluiting, en jongeren die zich uitgesloten voelen van onderwijs, werk en publieke ruimte. “Er wordt met termen gegooid als ‘probleemjongeren’, maar niemand kijkt naar de systemen die hen buitensluiten. Jongeren zonder boterhammen op school. Zonder boeken. Ouders die uit schaamte wegblijven van oudercontacten omdat ze de factuur niet kunnen betalen.”

Het systeem straft wie al kwetsbaar is!

Volgens Bleri kunnen we ongelijkheid niet begrijpen zonder het neoliberale systeem te benoemen. “Neoliberalisme zegt: iedereen is zelf verantwoordelijk. Zit je in armoede? Zoek het zelf maar uit. Heb je geen werk? Dan zal het wel aan jou liggen.”

Die logica, zegt hij, sijpelt door in alles. “In het onderwijs zien we dat leerlingen zonder boeken of eten op school belanden. En de school? Die stuurt hen weg. Omdat de factuur niet betaald is. Dat is niet alleen een systeemfout. Dat is een moreel failliet.”

In zijn boek *De neoliberale strafstaat* beschrijft hij hoe kwetsbare jongeren dubbel worden gestraft: door armoede, en door een beleid dat hen verantwoordelijk stelt voor hun situatie. “Het beleid spreekt over zelfredzaamheid, maar weigert te investeren in mensen. We zetten camera’s en boetes in, maar we bouwen geen structuren die echt ondersteunen.”

Politiek laat jongeren falen — en straft hen vervolgens!

De gevolgen van dat systeem zijn volgens Bleri scherp zichtbaar in Brussel. “We hebben jongeren begeleid die tot 55 keer solliciteerden zonder antwoord. Enkel op basis van naam of postcode. En dan krijgen ze te horen dat ze geen moeite doen.”

Ook in het onderwijs is de ongelijkheid schrijnend. “Er zijn jongeren die niet naar school kunnen omdat er gewoon geen plaats is. Anderen krijgen geen boeken omdat hun ouders de vorige facturen niet konden betalen. Maar dan worden ze als ‘lastige leerling’ gecatalogeerd.”

Die jongeren voelen dat. “Ze zien hoe ze weggezet worden. Hoe politie hen behandelt. Hoe media hen bestempelen. En uiteindelijk? Worden ze afgestraft voor de frustratie die het systeem zelf veroorzaakt.”

Polarisatie is het gevolg van wanbeleid. Maar ook een kans.

De samenleving, zegt Bleri, wordt gestuurd door angst. “We investeren in oorlog, in veiligheid, in controle. Maar angst is een slechte raadgever. Jongeren voelen dat. Ze voelen het onrecht, ze voelen de hypocrisie.”

Volgens Bleri is polarisatie geen ‘probleem’ op zich — het is een symptoom. “Jongeren voelen zich uitgesloten, onveilig, onbegrepen. Natuurlijk komt daar verzet van. Natuurlijk zijn er reacties. Dat noemen we dan ‘radicalisering’, maar wat is de oorzaak?”

Hij verwijst naar thema’s als Palestina, klimaat, hoofddoekverboden. “Jongeren zien het onrecht. Ze voelen zich machteloos. En ze krijgen vaak geen plek om die woede te uiten, om er iets mee te doen. Daar ligt onze taak.”

Voor Bleri is dat een oproep tot politisering. “Niet politiek in partijkleur, maar politiek als betrokkenheid. Als jeugdwerker, als leerkracht, als docent: help jongeren begrijpen dat hun problemen niet individueel zijn, maar structureel. En geef hen tools om hun stem te laten horen.”

We hebben politiserend jeugdwerk nodig.

Volgens Bleri moet jeugdwerk méér doen dan luisteren.

“Empathie is goed, maar niet genoeg. Politiserend werken betekent: structurele onrechtvaardigheden zichtbaar maken. Van individuele pijn een collectieve strijd maken.”

Hij pleit ervoor dat jeugdwerkers en sociaal werkers jongeren versterken in het erkennen van hun realiteit — en hen helpen die om te zetten in actie. “Niet paternalistisch, maar activerend. Want wie een stem geeft aan jongeren, creëert verandering.”

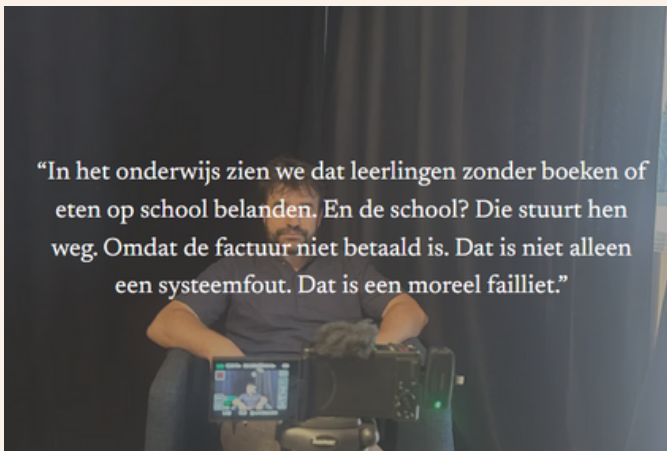
Liefde als daad van verzet!

In zijn boek *Liefde in tijden van angst* zet Bleri een ander kompas tegenover het dominante systeem. “Liefde klinkt soft, maar het is misschien wel de meest radicale keuze die je kan maken. Wie vertrekt vanuit liefde, kiest niet voor cynisme. Maar ook niet voor naïviteit.”

Voor hem is liefde een politieke daad. “Liefde is wat je motiveert om te blijven vechten, om niet op te geven. Het is wat je doet zeggen: ik zie je. Jij bent het waard. Dat geldt voor jongeren, maar ook voor docenten, sociaal werkers, politici.”

Hij maakt zich zorgen over het verdwijnen van die passie.

“Steeds meer studenten sociaal werk zeggen me: ‘Ik wil mensen helpen.’ Dat is goed, maar ik hoor te weinig: ‘Ik wil iets veranderen.’ Dat baart me zorgen. Want als sociaal werker ben je meer dan een luisterend oor. Je moet structureel denken. Je moet aan de kant van de jongeren durven staan.”

Tot slot: “Verander wat je kan. En doe het met liefde.”

Bleri eindigt met een boodschap aan jongeren en jeugdwerkers: “Vraag jezelf af: waar maak ik verschil, al is het klein? Wat doe ik vanuit liefde, vanuit overtuiging? Je hoeft niet de wereld te redden. Maar elke daad van zorg, van verbondenheid, van hoop... telt.”

INTERVIEW 27 NAIMA CHARKAOUI

We mogen niet wegkijken!

De klimaatcrisis is volgens Charkaoui geen abstracte dreiging meer, maar een concrete realiteit die ongelijkheid versterkt. “Wie arm is, betaalt het eerst en het zwaarst de prijs van droogte, hittegolven en overstromingen.” Ze benadrukt dat de rijkste landen en mensen verantwoordelijk zijn voor de grootste uitstoot, terwijl de zwaarste gevolgen landen en groepen treffen die het minst hebben bijgedragen. “Dat is niet alleen oneerlijk, dat is ronduit cynisch.”

Daarom pleit ze voor maatregelen die niet alleen ecologisch, maar ook sociaal rechtvaardig zijn. “Laat de overheid wijken collectief renoveren, in plaats van het over te laten aan wie het zich kan permitteren. Anders versterken we alleen maar de ongelijkheid.”

“Het middenveld is de zuurstof van de democratie”

Naast klimaat en sociale rechtvaardigheid, waarschuwde Charkaoui voor de toenemende druk op het middenveld — zowel wereldwijd als in eigen land. “In sommige landen worden activisten bedreigd, gearresteerd of zelfs vermoord. Maar ook hier zien we toenemende intimidatie van organisaties, en discussies over het intrekken van subsidies voor wie kritisch durft zijn.”

Ze noemt dat een gevaarlijke tendens. “Het middenveld is net wat een samenleving bij elkaar houdt. Het brengt burgers samen, zorgt voor inspraak, en verbindt mensen. Als we dat onder druk zetten, verliezen we een essentieel deel van onze democratie.”

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

NOTITIES

SPRIING

INITIËREN
INNOVEREN
INSPIREREN

ARGAN

Scan me

www.spriing.be

info@spriiing.be

https://www.instagram.com/spring_vzw/

Gefinancierd door
de Europese Unie

POLARISATIE LEERDAGBOEK

FROM POLARIZATION TO CONNECTIO